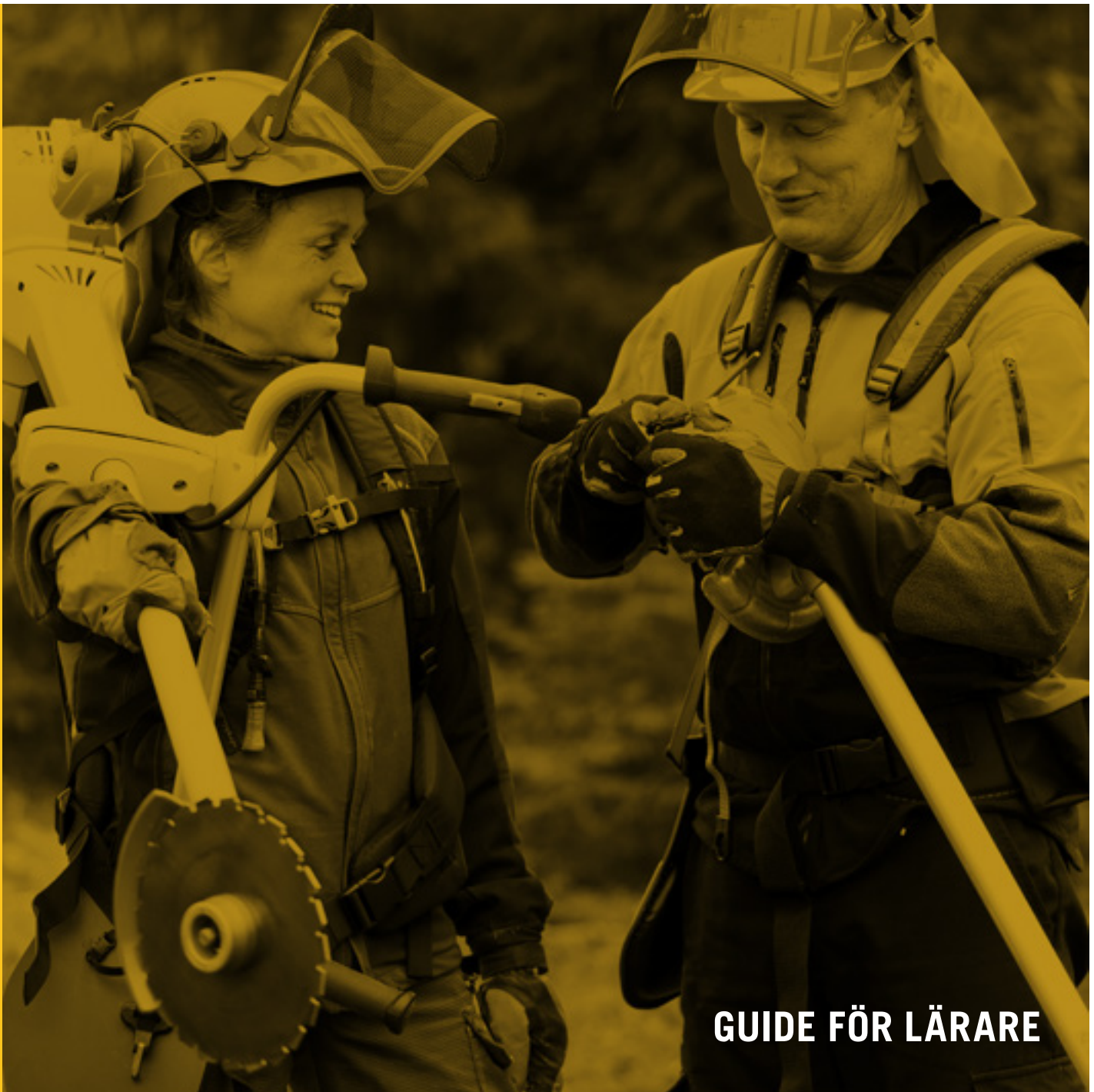

Gröna näringar

Om arbetsmiljö och risker för arbetsrelaterade skador och sjukdomar. Riktad till gymnasieutbildningar.

GUIDE FÖR LÄRARE

Till dig som lärare

Dina elever är på väg in i en spännande bransch som kännetecknas av självständighet, tradition och yrkesstolthet. Dessvärre är det också en bransch där det inte är ovanligt med skador och sjukdomar som beror på brister i arbetsmiljön. Brister som ibland hänger ihop med att man medvetet eller omedvetet åsidosätter arbetsmiljöarbetet på arbetsplatser.

Det är viktigt att eleverna lär känna riskerna redan under utbildningen och där får kunskap om vad de kan göra om de stöter på problem med arbetsmiljön eller oseriösa arbetsgivare. Med det här materialet hoppas vi kunna ge dig ett bra och inspirerande stöd som underlättar lektionsarbetet med dina elever.

INNEHÅLL

Till dig som lärare	2
Inledning	3
Ett enkelt upplägg	4
Lektionsmaterialet består av	5
Avsnitt 1: Arbetsmiljö	7
Avsnitt 2: Ett gemensamt ansvar	11
Avsnitt 3: Konsekvenser	15
Vid frågor eller synpunkter	25

Inledning

För att du ska få hjälp att förbereda dina elever för arbetslivet har vi satt samman det här lektionsmaterialet.

De unga i branschen är extra viktiga ur ett arbetsmiljöperspektiv. De löper större risk än andra åldersgrupper att drabbas av olyckor därför att de i högre utsträckning finns inom riskutsatta yrken. Vi ser också de unga i branschen som en viktig grupp i och med att de ännu inte hunnit påverkas av attityder som "det lönar sig inte att säga ifrån" eller att "en dålig arbetsmiljö är något man får räkna med". Vi hoppas också att de unga ska ha ett positivt inflytande på sina arbetsplatser och vara stärkta när de börjar det nya arbetslivet.

I slutändan handlar det om att slå vakt om dina elever och trygga deras rätt till ett långt och givande arbetsliv. Ett arbetsliv utan skador eller sjukdomar som skulle kunna förebyggas genom en god arbetsmiljö.

NOLLVISION

Arbetsmiljöverket har en nollvision som innebär att vi arbetar för att ingen ska bli sjuk, skadas eller dö av sitt arbete. Genom att bland annat ta fram regler och kontrollera att dessa efterföljs, främja forskning och ta fram stöd och verktyg arbetar vi för att nollvisionen ska bli verklighet.

För att vi ska kunna nå ända fram krävs det att alla på alla arbetsplatser i Sverige delar vår nollvision. Det krävs att alla arbetsgivare arbetar förebyggande med arbetsmiljön. Och det krävs att alla som arbetar har kunskapen att känna igen brister i arbetsmiljö och modet att säga ifrån när de stöter på sådana brister.

Med det här materialet hoppas vi kunna bidra till att göra svenska arbetsplatser säkrare och stimulera fler till att dela vår vision, att ingen ska bli sjuk, skadas eller dö av sitt arbete.

Ett enkelt upplägg

Vi har skapat ett flexibelt lektionsmaterial som är tänkt att sträcka sig över tre lektionstillfällen. Vi har gjort det enkelt för dig som lärare att använda materialet utefter hur du själv vill lägga upp dina lektioner. Kortare eller längre. Det hela bygger på tre avsnitt, materialet hittar du på av.se/lektionsmaterial.

TIPS

Om du kan avsätta tre lektionstillfällen, som vi rekommenderar, då är det bara att följa lektionsupplägget från början till slut. Vill du ge dina elever en lite mer översiktlig bild, med mindre fördjupning och egna reflektioner kan du välja att bara visa filmmaterialet. Vi rekommenderar att du i så fall avsätter lite tid för att diskutera igenom det du visar för eleverna.

Vi tror att det är klokt att börja med att prata allmänt om arbetsmiljöfrågor för att sedan leda in till vidare resonemang kring ansvarsfrågan och vilka konkreta följder brister i arbetsmiljön kan leda till. Det första avsnittet ägnas därför uteslutande åt en orientering i vad arbetsmiljö är och varför en god arbetsmiljö är så viktigt.

Under varje avsnitt har vi lagt in ett antal frågor som det är tänkt att eleverna ska få reflektera över. Det enklaste för dig som lärare är antagligen att helt enkelt skriva upp frågorna på tavlan, eller använda vår powerpointpresentation som du klickar igenom.

AVSNITT 1: ARBETSMILJÖ

Handlar om vad begreppet arbetsmiljö innebär och varför arbetsmiljöfrågor är viktiga.

AVSNITT 2: ETT GEMENSAMT ANSVAR

Handlar bland annat om vem som har ansvaret att se till att regler som handlar om arbetsmiljö efterlevs.

AVSNITT 3: KONSEKVENSER

Handlar bland annat om hur man som individ kan drabbas, och vad man kan göra om man stöter på brister i sin arbetsmiljö.

Lektionsmaterialet består av:

GUIDE FÖR LÄRARE

Den som du läser nu. Här finns de tre avsnitten med allt innehåll samt anvisningar hur du kan använda det.

POWERPOINT

En powerpointpresentation. Den följer helt lektionsupplägget och du kan använda den rakt av eller göra justeringar som du själv vill.

FILMER

För att göra lektionerna så smidiga som möjligt för dig som lärare och så intressanta som möjligt för eleverna så har vi tagit fram ett rikt material med filmer som går som en röd tråd genom avsnitten. Alla filmer ligger i powerpointpresentationen.

● De viktigaste filmerna

Vi har all respekt för att det kan vara svårt att avsätta tid för enskilda frågor, även frågor som är så viktiga som de här. Om du känner att du har väldigt lite tid till ditt förfogande men ändå vill ge dina elever en kort orientering om arbetsmiljö och problem de kan komma att stöta på så har vi markerat de viktigaste filmerna med en grön prick. På så sätt kan eleverna få med sig det allra viktigaste på kort tid.

MATERIALET HITTAR DU HÄR

Allt lektionsmaterial, powerpoint med filmer hittar du på Arbetsmiljöverkets webbplats, [av.se/lektionsmaterial](https://www.av.se/lektionsmaterial).

UTÖKAT MATERIAL: VIRTUAL REALITY, VR

Det blir lätt abstrakt när man pratar om riskerna för skador och sjukdom inom gröna näringar. I själva verket är det oftast väldigt enkla, vardagliga saker som det handlar om. Vi har gjort en virtual reality-film där man kan kliva in i en lantbruksmiljö och själv se en del av de faror som kan uppstå inom gröna näringarna, när man av olika anledningar slarvar eller sparar in på arbetsmiljön. Ciceron är Linda Lindorff, känd från ett lantligt TV-program och själv uppvuxen på ett lantbruk.

DET UTÖKADE MATERIALET HITTAR DU HÄR

VR-filmerna ligger på Youtube. Gå in på:

Arbetsmiljöverket och **spellistor** och öppna **VR-filmer – osund konkurrens**.

Så om ni på skolan har tillgång till VR-glasögon eller eleverna själva vill titta hemma finns det alltså en bra VR-film tillgänglig.

AVSNITT 1

Arbetsmiljö

SAMMANFATTNING

Det här avsnittet kan genomföras på 1 lektionstimme och består av 4 delar:

- Inledning med tips till dig
- Frågor att diskutera i klassrummet
- 1 film att visa
- Möjlig hemuppgift

FILM ATT LADDA NER OCH VISA PÅ LEKTIONEN

- Vad är arbetsmiljö och varför är det viktigt? (Längd cirka 2 minuter) ●

INLEDNING

Inled förslagsvis med att berätta att dagens lektion ska handla om arbetsmiljö. Att ni kommer att ha gruppsamtal, öppna diskussioner och titta på film. Om du vill så kan du alltid understryka att det här är en viktig fråga som är en starkt bidragande faktor till hur långt arbetsliv dina elever kommer kunna ha och hur de kommer att må i framtiden.

Beroende på hur din klass är sammansatt och hur långt de kommit med praktik etcetera kan du välja hur du exemplifierar frågorna om arbetsmiljö. Du kan välja att prata generellt om arbetsmiljö eller hämta exempel från skolan eller från den miljö eleverna kommer att befinna sig i sin yrkesroll.

1:1

GRUPPDISKUSSION

Fråga: Vad är arbetsmiljö?

Dela in klassen i mindre grupper och låt eleverna diskutera frågan.

Svar: World Health Organization (WHO) säger: "Arbetsmiljö är en sammanfattande benämning på biologiska, medicinska, fysiologiska, psykologiska, sociala och tekniska faktorer som i arbetssituationen eller arbetsplatsens omgivning påverkar individen."

Arbetsmiljö kan också beskrivas som de förhållanden som de som arbetar på ett arbetsställe påverkas av. Lite förenklat kan man säga att arbetsmiljö är den miljö vi vistas i när vi arbetar. Den miljön kan vara säker och hälsosam, men den kan också vara farlig och ohälsosam. Ett klassrum är också en arbetsmiljö.

1:2

FILM: Vad är arbetsmiljö och varför är det viktigt?

Visa en kort animerad film. Detta med syftet att snabbt få eleverna att förstå allvaret i ämnet: att människor skadas, att det inte är ovanligt, att det är ett problem i arbetslivet. Vi vill ruska om dem en smula och om möjligt få dem att sätta sig lite rakare i stolen och tänka: "det här kanske angår mig".

1:3

GRUPPDISKUSSION

Fråga: Vad kan det bero på att det är vanligare att unga människor skadar sig på jobbet?

Dela in klassen i mindre grupper och låt dem diskutera frågorna. Ta gärna en kort helgruppsdiskussion om varje svar.

Svar: Unga löper större risk än andra åldersgrupper att drabbas av olyckor därför att de i högre utsträckning finns inom riskutsatta yrken. Det är den avgörande orsaken. Det vill säga, det är alltså inte för att man är ung. Rangordningen visar att de viktigaste orsakerna till förhöjd arbetsolycksrisk är yrke följt av arbetsplatsens storlek och näringsgren. Utbildningsnivå och bakgrund har en viss påverkan på risken. Sektor, ålder och kön har en marginell påverkan på risken.

Sedan kan det naturligtvis också handla om saker som att man är ung och att man kanske tycker det är svårt att ställa krav eller säga ifrån. Kanske är det också så att man är i början av sitt arbete, saknar erfarenhet eller inte har fått en introduktion.

Även om det är svårt att ge ett entydigt svar på den här frågan är det rimligt att tro att det beror på flera faktorer. Det kan vara svårt att säga ifrån och ställa krav som ung, till exempel "ska jag verkligen klättra på den här stegen?". Man tilldelas ofta de minst kvalificerade arbetsuppgifterna och även dessa kan vara förknippade med risk för skada.

Dessutom kan det handla om att man i början av sin karriär helt enkelt är ovan vid sitt arbete och är sämre på att bedöma risker. De flesta arbetsplatser ska ha rutiner för hur man tar hand om nya medarbetare för att ge dem en så bra och säker start som möjligt på sin anställning. Eleven och andra anställda kan alltid fråga efter den rutinen.

I riskutsatta yrken måste man dessutom arbeta ännu hårdare med förebyggande åtgärder för att minska riskerna att råka ut för en olycka. Det ska också finnas rutiner för hur man riskbedömer arbetsmiljön (vi kallar dem för systematiskt arbetsmiljöarbete, SAM).

Fråga: De flesta av er kommer förhoppningsvis att arbeta i en god arbetsmiljö, men en del av er kommer upptäcka saker som inte är så bra. Vad gör ni då?

Svar:

- a. I första hand lyfter man problemet med sin arbetsgivare eller chef.
- b. Om det inte hjälper, eller om man tycker det känns läskigt, vänder man sig till den som är skyddsombud på arbetsplatsen.
- c. Om det saknas ett skyddsombud och man är fackligt ansluten, då kan man vända sig till sitt fackförbund. Det gäller även på arbetsplatser där det saknas kollektivavtal. Man kan också vända sig direkt till Arbetsmiljöverket. Det går bra att ringa vår svarstjänst om du har frågor om vilka regler som gäller just för din arbetsmiljö. (Vi kan dock inte svara på frågor som gäller lön.)

Fråga: Det är troligt att många fall av dålig arbetsmiljö aldrig uppmärksammas. Vad tror ni att det kan bero på?

Svar: Det är möjligt att man drar sig för att tala med arbetsgivaren för att man helt enkelt inte vill uppfattas som gnällig. På en liten arbetsplats kanske man uppfattar sin arbetsgivare som en kompis som man inte vill komplicera tillvaron för. Det kan också vara så att man oroar sig för att bli utsatt för repressalier. Men det finns en möjlig orsak till. Om man inte riktigt känner till sina rättigheter blir man osäker och drar sig för att berätta. Samma gäller om man inte är medveten om de risker som finns på arbetsplatsen. Vad än orsaken är kan man tala med sin arbetsgivare, eller kontakta sitt skyddsombud.

Du är också välkommen att höra av dig till Arbetsmiljöverkets svarstjänst.

Fråga: De flesta arbetsplatser uppfyller kraven på en god arbetsmiljö, men en del gör inte det. Vad kan det bero på?

Svar: Vår erfarenhet är att det ofta beror på okunskap, obetänksamhet eller rent slarv. En del arbetsgivare kanske inte förstår sitt ansvar för arbetsmiljön, och är mer intresserade av de praktiska delarna av sitt entreprenörskap. Den här gruppen av arbetsgivare kan man oftast resonera med och förmå att förbättra arbetsmiljön.

Det finns dock en mindre andel arbetsgivare som medvetet bedriver sin verksamhet genom att inte vara så noggranna eller som helt enkelt fuskar. Detta för att på så sätt kunna skaffa sig ekonomiska fördelar gentemot sina konkurrenter, det vi kallar osund konkurrens.

Sedan finns det naturligtvis ett ansvar som vilar hos den enskilde som jobbar på arbetsplatsen. Det inträffar många olyckor och tillbud som hade kunnat förebyggas om man till exempel hade använt den skyddsutrustning som man fått eller avbrutit arbetet om man upplevt det vara för riskfyllt. Tanken att "jag ska bara göra det här lite snabbt, så då behöver jag inte skydda mig", är både mänsklig och förståelig. Men inte desto mindre livsfarlig.

För att arbeta med säkerheten på arbetsplatsen och vilket förhållande anställda och chefer har till arbetsmiljö och säkerhet måste säkerhetskulturen lyftas.

Säkerhetskultur är de gemensamma attityder, värderingar och uppfattningar som chefer och anställda har om förhållandet till säkerhet och arbetsmiljö. Det som kännetecknar en god säkerhetskultur på en arbetsplats är att ledningen prioriterar och hanterar säkerhetsfrågor på alla nivåer i verksamheten och att de själva är en del av "kulturen".

1:4 HEMUPPGIFT

Avsluta gärna lektionen med att ge eleverna en hemuppgift som de kan fundera på till nästa gång. Till exempel:

Till nästa lektion vill jag att ni funderar över vad arbetsgivarna själva har att vinna på att erbjuda sina anställda en bra arbetsmiljö. Likaså fundera på vad man som arbetstagare kan göra för att bidra till en bra arbetsmiljö.

Tips: Be eleverna kolla på av.se för att få inspiration.

AVSNITT 2

Ett gemensamt ansvar

SAMMANFATTNING

Det här avsnittet kan genomföras på 2 lektionstimmar och består av 4 delar:

- Inledning med lite tips till dig
- Frågor att diskutera i klassrummet
- 4 filmer att visa
- Möjlig hemuppgift

FILMER ATT LADDA NER OCH VISA PÅ LEKTIONEN

- Nollvisionen (Längd cirka 3 minuter) ●
- Sara – att jobba själv (Längd cirka 2 minuter)
- Långa dagar (Längd cirka 1 minut)
- Lyft (Längd cirka 2 minuter)

INLEDNING

När man pratar om dålig arbetsmiljö och de risker det för med sig är det naturligt att man frågar sig vems ansvar det är.

Det är arbetsgivaren som har ansvaret för att lagar och regler för arbetsmiljö efterlevs på en arbetsplats. Men en god arbetsmiljö är resultatet av ett samarbete där vi alla hjälps åt och arbetar för att nå nollvisionen. Även samarbete mellan olika aktörer i branschen är en viktig faktor för att vi ska nå en nollvision.

Vi på Arbetsmiljöverket tar fram regler baserade på aktuell forskning, informerar om vad som gäller och kontrollerar att reglerna efterföljs. Men det räcker inte. Varje arbetsplats måste arbeta för en nollvision. Alla arbetsgivare måste se till att de känner till reglerna, bedriver ett systematiskt och förebyggande arbetsmiljöarbete som leder till en säker arbetsmiljö och se till att göra det enkelt för de anställda att rapportera brister och potentiella faror.

Det krävs också att den enskilda anställda har kunskapen att känna igen brister i arbetsmiljön och har modet att påpeka dem. Det finns många orsaker till varför både arbetsgivare och arbetstagare undviker att ta sitt ansvar för att trygga arbetsmiljön. För arbetsgivaren kan det finnas ett ekonomiskt motiv, genom att tumma på reglerna kanske man hoppas kunna spara pengar och kunna hävda sig bättre gentemot konkurrenterna. Som arbetstagare kan det vara lätt att undervärdera riskerna och övervärdera den egna förmågan. Kunskap om riskerna förknippade med arbetet inom gröna näringar måste vara en naturlig del av yrkesrollen. Både för arbetsgivare och anställda.

2:1

FILM: Nollvisionen ●

I filmen förklarar Erna Zelmin-Ekenhem, generaldirektör på Arbetsmiljöverket, vad Arbetsmiljöverkets nollvision går ut på och hur arbetet bedrivs för att vi ska kunna uppfylla den.

2:2

GRUPPDISKUSSION

Fråga: Varför tror ni att det finns en del arbetsgivare som inte tar sitt ansvar för att säkra arbetsmiljön på sin arbetsplats?

Dela in klassen i mindre grupper och låt dem diskutera frågorna. Ta gärna en kort helgruppsdiskussion om varje svar.

Svar: Det är svårt att ge ett entydigt svar, men i väldigt många fall rör det sig om ren okunskap. Dock är det aldrig ett giltigt försvar att man inte satt sig in i de regler som gäller.

Det kan också handla om ekonomiska motiv. Man kan ha hamnat i ett ekonomiskt trångmål och undviker en utgift kopplad till arbetsmiljön för att kunna "klara månaden".

I vissa fall förekommer ett mer systematiskt och medvetet slarv där man till exempel drar ner på kostnader för att kunna vinna upphandlingar och kontrakt.

Fråga: Vad tror ni är den vanligaste anledningen till att man anmäler arbetsolycka som leder till sjukskrivning inom gröna näringarna?

Svar: De vanligaste anmälda arbetsolyckorna inom jordbruk är olyckor med djur och fallolyckor. Inom skogsbruk är det fallolyckor följt av olyckor med handverktyg (motorsåg och röjsåg bland annat).

Belastningssjukdomar skiljer sig från andra skador som oftast är resultatet av plötsliga, oväntade händelser. Belastningssjukdomar uppkommer oftast genom att man använder fel verktyg eller arbetar i en dålig ställning, dag efter dag ofta i flera år. De här skadorna som uppkommer under lång tid går att förebygga om man bara identifierar dem i god tid och vidtar åtgärder.

2:3

FILM: Sara – att jobba själv

Filmen handlar om Sara som råkade ut för en olycka när hon jobbade ensam med mjölkkor.

KORT GRUPPDISKUSSION

Fråga: Varför är det extra farligt att råka ut för en olycka när man arbetar ensam?

Fråga: Om det är helt omöjligt att jobba fler än en person, finns det några andra sätt man kan se till att det är så säkert som möjligt?

2:4

FILM: Långa dagar

Filmen består av spelad scen (fiktiv) som handlar om arbetstider och långa dagar. Scenen följs av en företrädare från Arbetsmiljöverket som kommenterar.

KORT GRUPPDISKUSSION

Fråga: Känner ni igen det här eller någon liknande situation? Vad kan det bero på? Hur tänker ni kring det?

2:5

FILM: Lyft

Filmen består av spelad scen (fiktiv) som handlar om tunga lyft. Scenen följs av en företrädare från Arbetsmiljöverket som kommenterar.

KORT GRUPPDISKUSSION

Fråga: Känner ni igen det här eller någon liknande situation? Hur tänker ni kring det? Hur kan man ändra på det?

2:6

GRUPPDISKUSSION

Fråga: Vad tror ni kan vara viktigt för att förebygga så att olyckor inte händer?

Dela in klassen i mindre grupper och låt dem diskutera. Använd gärna riskbedömning som ett sätt att komma fram. Det vill säga att eleverna först försöker identifiera olika risker och utifrån detta finner sina svar.

Svar: Med hjälp av ett systematiskt arbetsmiljöarbete (SAM) kan man organisera verksamheten så att man förebygger många orsaker till ohälsa och främjar god hälsa. För att klara det behöver arbetsmiljöarbetet vara en del av det dagliga arbetet. Genom ett systematiskt arbetsmiljöarbete kan man upptäcka risker innan något har hänt, istället för att göra åtgärder efter ett tillbud eller en olycka. Med hjälp av systematiken kan man upptäcka mer av det som är viktigt för medarbetarnas hälsa och det blir tydligt vilka åtgärder som hjälper.

För att man ska kunna förebygga så att olyckor inte händer kan det vara flera saker som är viktiga.

Här är några exempel på förebyggande arbete:

- Att man själv är insatt i riskerna med arbetet, för sin egen och andras hälsas skull.
- Att tänka på vilka specifika risker som finns på sin arbetsplats.
- Inom gröna näringar finns det till exempel gott om verktyg och stora maskiner som kan vara farliga. Det finns tunga och oberäkneliga djur som utgör en risk. Arbetsdagarna kan också vara långa och slitsamma, särskilt inom branscher som är säsongbetonade.

Fler konkreta exempel:

- Om möjligt undvika att arbeta ensam.
- Tänka på hur jag lyfter saker.
- Följa rutinerna som finns på arbetsplatsen.
- Be att få utbildning och instruktioner innan jag börjar använda en maskin.
- Inte ta bort skyddsanordningar. De ska finnas där.
(Det är ett brott att ta bort en skyddsanordning.)
- Ta raster och pauser.

MER INFORMATION HITTAR DU HÄR

Läs mer på Arbetsmiljöverkets webbplats om SAM och riskbedömning, till exempel broschyr **ADI 681 Bättre arbetsmiljö – varje dag, ADI 460 och 531** (Jordbruk), **ADI 664/674** och **689** (Skogsbruk) och kolla checklistor på www.prevent.se. Där får ni bra tips.

2:7

HEMUPPGIFT

Avsluta gärna lektionen med att ge eleverna en hemuppgift som de kan fundera på till nästa gång.

Till exempel: Fundera på vilket ansvar man själv har som arbetstagare att ställa krav på sin arbetsmiljö, både för sin egen skull och andras.

AVSNITT 3

Konsekvenser

SAMMANFATTNING

Det här avsnittet kan genomföras på 1-2 lektionstimmar och består av 4 delar:

- Inledning med lite tips till dig
- Frågor att diskutera i klassrummet
- 2 filmer att visa
- Ett VR-avsnitt (tillval)

FILMER ATT LADDA NER OCH VISA PÅ LEKTIONEN

- Ronny – det är ett ögonblicks verk (Längd cirka 2,5 minuter) ●
- Jörgen – ur arbetsgivarens synvinkel (Längd cirka 2 minuter) ●

INLEDNING

Den första lektionen handlade om arbetsmiljöfrågan i stort och om vad Arbetsmiljöverkets uppdrag består i. Under den andra lektionen fick vi lära oss om Arbetsmiljöverkets nollvision och ansvarsfrågan kring arbetsmiljön. Här under den tredje lektionen ska vi titta närmare på vad brister i arbetsmiljön kan få för följder. Både för arbetstagaren, arbetsgivaren och för samhället i stort. Vi har också i diskussionsdelen tagit med exempel på några arbetsmiljöer där ni tillsammans kan diskutera vad som tycks vara brister och ge förslag på åtgärder.

Om ni har tid och det finns VR-glasögon på skolan finns även en VR-film där ni kan prova på att befinna er i en lantbruksmiljö och följa några olika arbetssituationer. Inled förslagsvis med att anknyta till den föregående lektionen och be några av eleverna att redovisa resultatet av hemuppgiften de fick i slutet av den förra lektionen.

3:1

GRUPPDISKUSSION

Fråga: Vad är arbetsmiljö?

Det här är mycket riktigt samma fråga som eleverna fick vid den första lektionens början. Du kan gå tillbaka och jämföra med svaren från första lektionen och förhoppningsvis kan du och eleverna tillsammans konstatera att såväl kunskapen som engagemanget för arbetsmiljöfrågor har stigit.

3:2

FILM: Ronny – det är ett ögonblicks verk

Filmen handlar om Ronny som råkade ut för en allvarlig olycka när han jobbade med skogsavverkning. Hans olycka visar på farorna med stress i ett yrke som har potentiellt farliga inslag.

KORT GRUPPDISKUSSION

Fråga: Hur kunde Ronnys olycka ha undvikits?

Ronny berättar i filmen om hur han upplever att tempot har drivits upp inom hans arbetsfält. Arbetsgivaren är den som har ansvar för arbetsmiljön, men som anställd har man själv en betydelsefull uppgift att fylla för en sund arbetsmiljö. Det är därför viktigt att man säger ifrån när man upplever att ens arbete kan innebära en fara för en själv.

3:3

FILM: Jörgen – ur arbetsgivarens synvinkel

Filmen handlar om Jörgen som driver en gård och ger hans perspektiv på branschen och problem med säkerhet och arbetsmiljö.

KORT GRUPPDISKUSSION

Fråga: Kan ni komma på några sätt som man som anställd kan hjälpa sin arbetsgivare att ha koll på arbetsmiljön på arbetsplatsen?

Fråga: Hur tänker ni att man som arbetsgivare kan agera för att skapa en god säkerhetskultur på en arbetsplats?

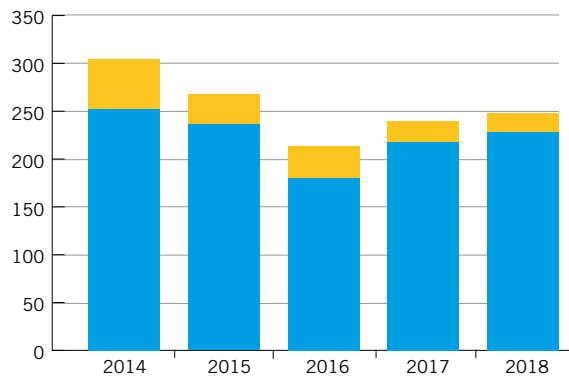
3:4

ARBETSMILJÖPROBLEM I ETT SAMHÄLLSPERSPEKTIV

Ur ett större perspektiv påverkar brister i arbetsmiljön fler än den enskilda anställda, arbetsgivaren och branschen. De påverkar hela samhället, eftersom det är vi alla som får betala kostnaden vid till exempel sjukskrivning. Det finns också anledning att tro att företag som inte tar ansvar för sin arbetsmiljö och sina anställda också i mindre grad tar ansvar för att betala skatter, sociala avgifter och så vidare. Då får samhället in mindre skatt, skatt som också ska användas till att betala sjukvård för den som skadas. En ond cirkel alltså.

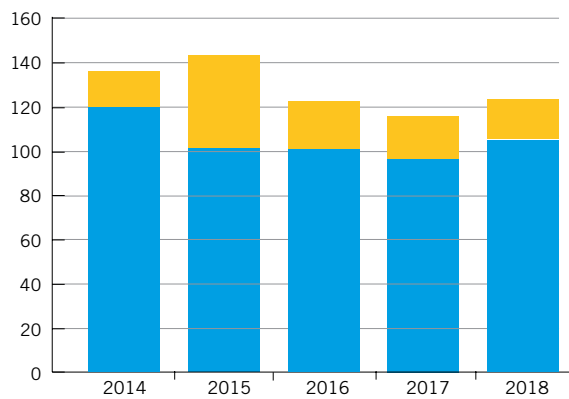
Antal anmälda arbetsskador, jordbruk

Antal anmälda arbetsolyckor med sjukfrånvaro och anmälda arbetsjukdomar, jordbruk.

Källa: AV/ISA.

Skadetyp
■ Arbetsjukdom
■ Arbetsolycka

	2014	2015	2016	2017	2018	Total
Arbetsolycka	252	236	180	218	228	1 114
Arbetsjukdom	52	32	33	21	20	158
Samtliga	304	268	213	239	248	1 272

Antal anmälda arbetsskador, skogsbruk

Antal anmälda arbetsolyckor med sjukfrånvaro och anmälda arbetsjukdomar, skogsbruk.

Källa: AV/ISA.

Skadetyp
■ Arbetsjukdom
■ Arbetsolycka

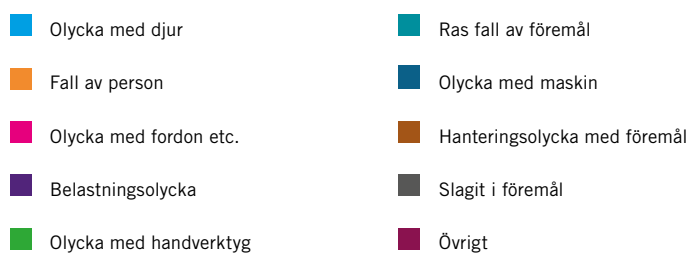
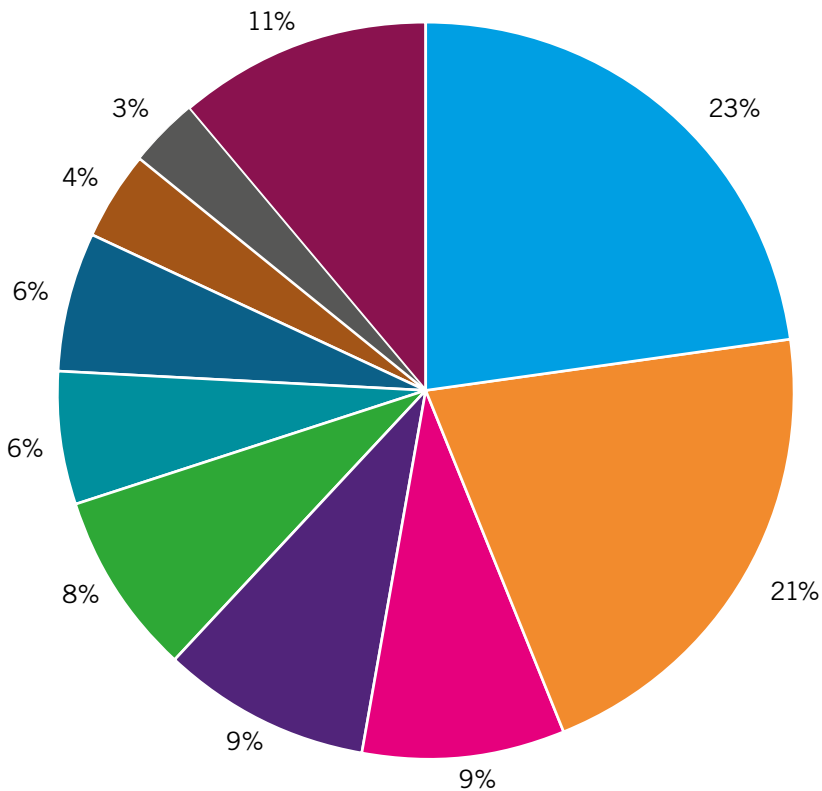
	2014	2015	2016	2017	2018	Total
Arbetsolycka	119	101	100	95	104	519
Arbetsjukdom	16	41	22	20	18	117
Samtliga	135	142	122	115	122	636

Källa: AV/ISA

Anmälda arbetsolyckor, jordbruk

Anmälda arbetsolyckor med sjukfrånvaro inom jordbruk (SNI=01) 2014–2018 fördelat på avvikelser. Förvärvsarbetande.

(N=1114)

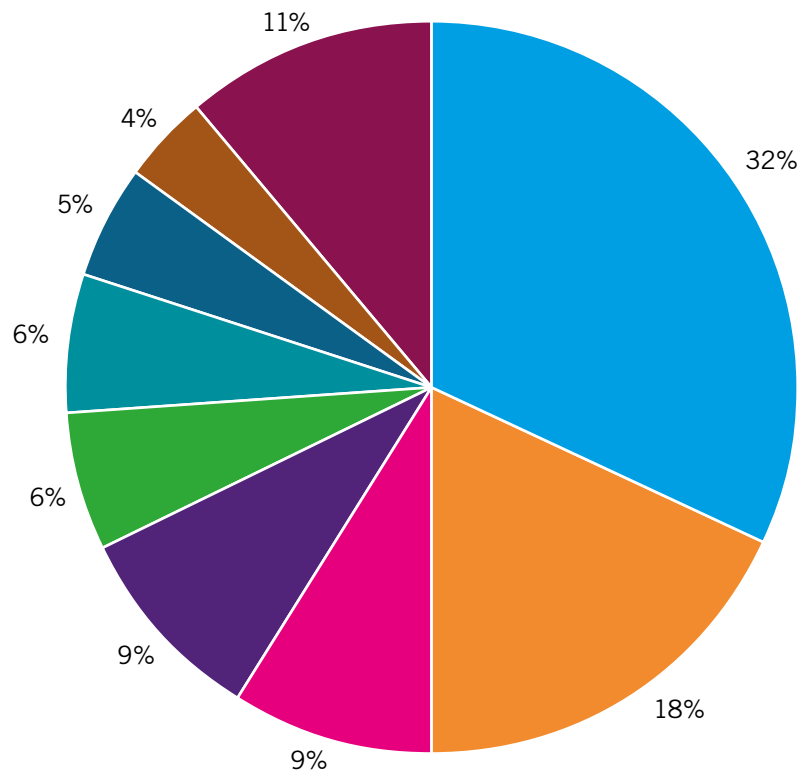

Källa: AV/ISA

Anmälda arbetsolyckor, skogsbruk

Anmälda arbetsolyckor med sjukfrånvaro inom inom skogsbruk (SNI=02) 2014–2018 fördelat på avvikelser. Förvärsarbetande.

(N=519)

- Fall av person
- Olycka med handverktyg
- Belastningsolycka
- Ras, fall av föremål
- Olycka med maskin
- Olycka med fordon etc.
- Hanteringsolycka med föremål
- Slagit i föremål
- Övrigt

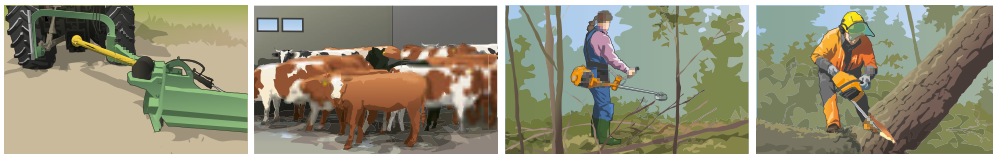
Källa: AV/ISA

3:5

TEST

Nu har det blivit dags för eleverna att bli testade på vad de lärt sig under de gångna lektionerna. Det gör vi genom att du tillsammans med eleverna går igenom några exempel på arbetsmiljöer. Det finns fyra olika scenarier. "Rörskydd", "Djur inomhus", "Röjsåg" och "Motorsåg". I vart och ett av dessa finns riskmoment. Låt eleverna diskutera.

Rörskydd

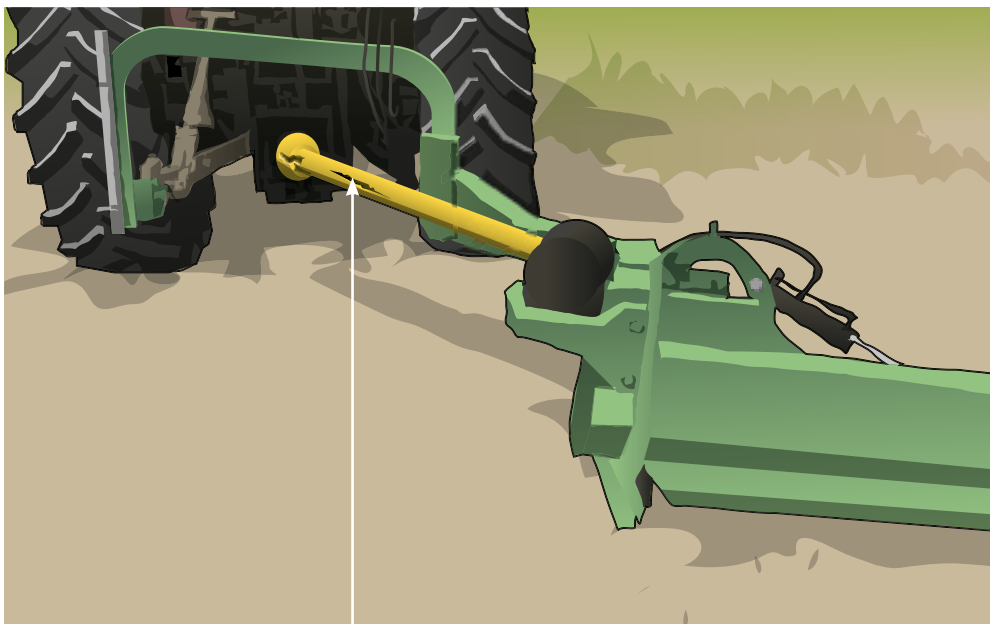
Djur inomhus

Röjsåg

Motorsåg

RÖRSKYDD

Fråga: Vad kan vara fel här?

Trasigt rörskydd

Förslag:

Trasigt rörskydd: – Ser rörskyddet ut så här måste det bytas. Annars är det risk att man fastnar på något sätt. Det är viktigt att man går igenom maskin och skyddsutrustning och byter ut skydd som är defekta eller trasiga innan man tar en maskin i bruk.

DJUR INOMHUS

Fråga: Vad finns det för risk här?

Reträttväg eller
skyddsanordning saknas

Förslag:

Man ska vara säker på att det inte finns en tjur eller ko med liten kalv som kan gå i försvar. En ko med kalv utgör alltid en risk, en del kor har väldigt stark modersinstinkt och gör allt för att skydda sin kalv. Var vaksam och undvik att komma emellan. Det ska alltid finnas säkra reträttvägar eller skyddsanordningar som är lätta att nå om det skulle hända något. Undvik ensamarbete.

RÖJSÅG

Fråga: Vad finns det för risk här?

Varselkläder saknas

Skyddskängor eller skyddsstövlar saknas

Hörselskydd, ögonskydd och skyddshjälm saknas

Arbetshandskar saknas

Förslag:

Skyddsutrustning ska användas: hörselskydd, ögonskydd, skyddshjälm om röjningsstammarna är högre än två meter, arbetshandskar, skyddskängor eller skyddsstövlar med sågskydd och varselkläder på överkroppen. Tänk på att ha säkerhetsavstånd.

MOTORSÅG

Fråga: Vad finns det för risk här?

Undvik ensamarbete

Ej nedfällt visir

Tänk på säkerhetsavstånd

Förslag:

Skyddsutrustningen är korrekt men visiret ska vara nedfällt. Den som arbetar med en motorkedjesåg ska använda personlig skyddsutrustning, se ADI 664 om arbete i skogsbruk. Den som arbetar med motorsåg ska ha kunskap och kompetens som motsvarar de arbetsuppgifter som ska utföras. Undvik ensamarbete. Tänk på att ha säkerhetsavstånd.

3:6

TILLVAL VR-FILM

Filmen visar en del av de faror som kan uppstå på ett lantbruk när man inte tar ansvar för arbetsmiljön. Ciceron är Linda Lindorff, känd från ett lantligt TV-program och själv uppvuxen på ett lantbruk.

AVSNITT 3
Konsekvenser

Vid frågor eller synpunkter

Det här lektionsmaterialet är ett led i Arbetsmiljöverkets arbete för att nå nollvisionen att ingen ska bli sjuk, skadas eller dö av sitt arbete. Vi hoppas att du kommer att uppleva det som ett bra verktyg som kan hjälpa dig föra intressanta och lärorika samtal om arbetsmiljö med dina elever.

Vår ambition är att det här materialet hela tiden ska utvecklas och bli bättre. Vi vore därför tacksamma för synpunkter och kommentarer som du eller dina elever kan tänkas ha.

FRÅGOR ELLER SYNPUNKTER PÅ MATERIALET

Har du några frågor angående det här materialet eller vill dela med dig av synpunkter, hör av dig till: arbetsmiljoverket@av.se (skriv i ämnesraden "Guide för lärare").

FRÅGOR OM ARBETSMILJÖ

Har du allmänna frågor om arbetsmiljö som inte rör detta lektionsmaterial, hör av dig till vår svarstjänst på telefon **010-730 90 00**.

SKYDDSOMBUD

På alla arbetsplatser med fler än fem anställda ska det finnas skyddsombud. De fungerar som arbetstagarnas representant i arbetsmiljöfrågor. Skyddsombud ska verka för en bra arbetsmiljö, bevaka arbetsmiljön både när det gäller trivsel och fysiska risker och bevaka att arbetsgivaren uppfyller kraven i arbetsmiljölagen.

Det här lektionsmaterialet har tagits fram för att hjälpa lärare på gymnasieskolans yrkesutbildningar att förbereda eleverna inför arbetslivet och öka deras medvetenhet om arbetsmiljöfrågor. Materialet ingår i Arbetsmiljöverkets nollvision att ingen ska bli sjuk, skadas eller dö av sitt arbete.

